

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА
ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ»

Рівень вищої освіти: *другий(магістерський)*
Галузь знань: *05 Соціальні та поведінкові науки*
Спеціальність: *053 «Психологія»*
Освітня програма: *«Психологія»*
Статус навчальної дисципліни: *обов'язкова*
Мова навчання *українська*

Дніпро – 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Протокол від 31.08.23 р. № 12

СХВАЛЕНО

Вченою радою навчально-
наукового інституту/факультету
Протокол від 29.08.2023 №1

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Психологія»

(підпис)

Корнієнко В.В.

(ім'я та прізвище)

Розглянуто на засіданні кафедри психології та педагогіки Навчально-
наукового інституту права та інноваційної освіти

Протокол від 28.08.2023 № 1

*Психодіагностика та корекція // Робоча програма навчальної дисципліни. –
Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2023. –
29 с.*

РОЗРОБНИК:

Професор кафедри психології та педагогіки, доктор педагогічних наук,
професор Е.А.Панасенко

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Завідувач кафедри загальної психології, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», кандидат психологічних наук, доцент Шайда Н.П.
2. Завідувач кафедри практичної психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор Митник О.Я.

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри, протокол – розробника РПНД	<i>Зміст змін</i>	Підпис завідувача
20__/20__			
20__/20__			
20__/20__			
20__/20__			
20__/20__			

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	5
Загальна кількість годин:	150 год
Рік підготовки:	1
Семестр:	1
Лекції	8 год
Семінарські	2 год
Практичні	2 год
Самостійна та індивідуальна робота	138 год
Підсумковий семестровий контроль:	Екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Метою вивчення дисципліни «Психодіагностика та корекція» є: ознайомлення здобувачів з основними поняттями діагностичної та корекційної психології, а також основними вимогами до визначення валідних і надійних діагностичних інструментів та корекційних процедур; оволодіння принципами та правилами формулювання діагностичних умовисновків з допомогою яких здійснюється перехід від ознак або індикаторів певного психічного стану, структури, процесу до констатації наявності і вираженості цих психологічних змінних; ознайомлення здобувачів з основами конструювання та особливостями використання різновидових діагностичних методик, а також створення та апробації необхідних психокорекційних технік та програм; оволодіння процедурами статистичної обробки даних, перевірки надійності результатів та валідності психодіагностичних інструментів; засвоєння процедури й техніки здійснення розвивальної та психокорекційної діяльності з позицій гуманістичної (особистісно-орієнтованої) парадигми, забезпечуючи тим самим умови для ефективного саморозвитку й самореалізації клієнтів та власної особистості.

Завдання:

- ознайомити студентів з класифікацією методів та психометричними основами психодіагностики;
- проаналізувати специфіку використання тестів, стандартизованих самозвітів та проєктивних методик;
- розкрити особливості організації та проведення психодіагностичного обстеження, а також наукового експериментального психологічного дослідження;
- висвітлити специфіку психодіагностики різних сфер особистості;
- характеризувати використання психодіагностичного інструментарію в різних сферах соціальної практики; виробити у студентів ряд практичних умінь та навичок;
- сприяти становленню професійного мислення психолога;
- активізувати особистісний та творчий потенціал майбутнього фахівця;
- формування у майбутніх фахівців професійно-важливої системи знань, умінь і навичок, на яких ґрунтується психокорекційний складник професійної діяльності психологів у різних галузях соціальної й психологічної практики;
- знання основних закономірностей та особливостей вирішення психокорекційних завдань практики дозволяють вирішувати різноманітні професійні завдання надання психологічної допомоги, а саме: постановки психологічного діагнозу скарги та проблеми клієнта, проведення аналізу психологічної ситуації клієнта та можливостей її врегулювання, консультування клієнта й надання йому необхідної психотерапевтичної та психокорекційної допомоги, враховуючи при цьому індивідуальні-типологічні, особистісні, тендерні та вікові

особливості клієнта, його психічний стан, соціальний і психологічний статус, обставини життя й розвитку.

Вивчення дисципліни забезпечує формування компетентностей за освітньою програмою: «Психологія».

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК4. Уміти виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Цінувати та поважати різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові (спеціальні компетентності):

СК4 – здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультативну, психодіагностичну та іншу, залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік;

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Програмні результати:

ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотний зв’язок, оцінювати якість.

ПРН12. Здійснювати діагностику психічного, психологічного здоров’я та структурно-логічну обробку інформації щодо придатності особистості до функціонування в особливих умовах, зокрема надзвичайних, екстремальних та кризових.

ПРН13. Розробляти програми психологічного супроводу, психологічної реабілітації та психокорекції військових та жертв збройних конфліктів.

Пререквізити: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія».

Постреквізити: «Теорія та практика психологічного консультування», «Тренінг кар’єрного успіху», «Психологічна служба в закладах вищої освіти».

Обсяг навчальної дисципліни: Додаток 1.2. (оновлюється щорічно).

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття про психодіагностику

Психодіагностика – теорія і практика постановки психологічного діагнозу. Термін «діагноз». Методики постановки психологічного діагнозу. Три основних підходи в психодіагностиці – каузальний, сумативний, кондиціональний.

Психодіагностичний метод. Основні особливості і(результативності) і засобу (особливостей) виконання діяльності. «Суб'єктивний» підхід – діагностика здійснюється на основі зведень, що повідомляються про себе, самоопису особливостей особистості, поведінки в тих або інших ситуаціях. «Проективний» підхід – діагностика здійснюється на основі аналізу особливостей взаємодії з зовнішньо нейтральним, як би безособовим матеріалом, що стає в силу його відомої непевності (слабоструктурності) об'єктом проекції.

Психодіагностичне обстеження. Три основних етапи психодіагностичного обстеження: а) збір даних відповідно до завдання дослідження; б) переробка й інтерпретація отриманих даних; в) винесення рішення (діагноз і прогноз). Клінічний і статистичний шляхи переробки й інтерпретації діагностичних даних. Сполучення клінічного і статистичного підходів.

Психологічний діагноз. Предмет психологічного діагнозу. Симптоматичний, етіологічний, типологічний діагноз. Діагноз і прогноз. Розвиток теорії психологічного діагнозу.

Психодіагностичні завдання. Розрізнення ситуації клієнта і ситуації експертизи. Чотири варіанти психодіагностичних ситуацій. Добровільна участь в обстеженні, самостійний вибір життєвої поведінки. Примусова участь, самостійний вибір поведінки. Примусова участь, нав'язаний вибір поведінки, масове примусове обстеження. Добровільна участь в обстеженні, вибір подальшої поведінки нав'язаний. Тип ситуації і його вплив на результати обстеження.

Тема 2. Історія виникнення та розвитку психодіагностики

Передісторія психодіагностики. Тести на професійну спрямованість у школах переписувачів Давнього Вавилону. Система іспитів кандидатів в Давньому Єгипті. Система іспитів у школі Піфагорійців у Давній Греції.

Система перевірки здібностей людей, що бажали зайняти посади чиновників у Давньому Китаї. Професійні конкурси й іспити в середньовічному В'єтнамі.

Становлення психодіагностики як самостійної галузі психологічної практики. 1878 р. – початок експериментальної психології – підстава відкриття В. Вундтом у Німеччині першої лабораторії експериментальної психології. Психофізіологічне дослідження Ф.Гальтона у 1884-1885 р. Стаття Кеттела "Інтелектуальні тести і виміри"(1890 р.), що поклала початок використанню терміна "тест" у психології. Тести Біне-Симона.

Криза прикладної психології 20-30-х рр. ХХ в. Психотехніка. Педологія. Постанова «Про педологічні перекручення в системі наркомпросів» (1936) як реакція на масове непрофесійне застосування тестів у СРСР. Критика тестів у США. Основні джерела критики тестів.

Основні віхи в становленні науково-методологічної бази тестів. Три основні методичні підходи визначення надійності тесту, сформульовані на початку ХХ століття: – повторне тестування, використання рівнобіжних форм того самого тесту, однократне тестування з наступною розбивкою матриці вихідних результатів (X) на дві чи більше частини (за показник надійності приймається значення коефіцієнта кореляції). Два основних емпіричних підходів до валідації тестів – прогностичний підхід і підхід, заснований на використанні експертних оцінок.

Історія виникнення і становлення проєктивних методик. Особливість і специфіка проєктивних методик. 1905 р. – початок застосування проєктивних методик - створення К.Юнгом методу словесних асоціацій. Відкриття і доказ К.Юнгом феномена, що лежить в основі всіх проєктивних методик, а саме можливість за допомогою непрямого впливу на значимі області-переживання і поведінки людини («комплекси») викликати пертурбації в експериментальній діяльності. Доказ Г.Роршахом зв'язку образів фантазії з фундаментальними рисами і властивостями особистості. "Деривати" методики Роршаха. Проєктивні методики другого покоління.

Тема 3. Психометричні основи психодіагностики

Ефективність тестів. Надійність психологічних тестів як характеристика того, у якому ступені виявлені у випробуваних розходження за тестовими результатами є відбитком дійсних розходжень, у властивостях, що вимірюються і якою мірою вони можуть бути приписані випадковим помилкам. Ретестова надійність. Надійність рівнобіжних форм.

Валідність психологічних тестів. Валідність – комплексна характеристика методики, що включає зведення про область досліджуваних явищ і репрезентативності діагностичної процедури стосовно них. Типи валідності: очевидна валідність, конкурентна валідність, прогностична валідність, інкрементна валідність, диференціальна валідність, змістовна валідність, конструктивна валідність.

Дискримінативність психологічних тестів. Дискримінативність – спроможність окремих пунктів (завдань) тесту диференціювати тих, що обстежуються до максимального або мінімального результатів тесту.

Використання шкали інтервалів. Рівні шкали, ієрархічно упорядковані за складністю, починаючи з найпростішого: номінальні шкали, порядкові шкали, інтервальні шкали, метричні шкали.

Стандартизація психологічних тестів – уніфікація, регламентація, приведення до єдиних нормативів процедури й оцінок тест. Дві форми стандартизації. Опрацювання і регламентація процедури проведення, уніфікація інструкції, бланків обстеження, засобів реєстрації результатів, умов проведення обстеження, характеристика контингентів випробуваних. Перетворення нормальної або штучно нормалізованої шкали оцінок у нову шкалу, засновану не на кількісних емпіричних значеннях досліджуваного

показника, а на його відносному місці в розподілі результатів у вибірці випробуваних.

Тема 4. Класифікація психодіагностичних процедур

Підстави класифікації психодіагностичних процедур. Діагностичні методи, засновані на завданнях, що припускають правильну відповідь, або на завданнях, до яких правильних відповідей не існує. Вербальні і невербальні психодіагностичні методики. Третя підстава, що використовується для класифікації психодіагностичних інструментів, – характеристика того основного методичного принципу, що призначений в основу даного прийому. За цією підставою розрізняють: 1) об'єктивні тести; 2) стандартизовані самозвіти, що у свою чергу включають: а) тести-опитувальники; б) відкриті опитувальники, що припускають наступний контент-аналіз; в) шкальні техніки, побудовані за типом рольових репертуарних штахетів; 3) проективні техніки; 4) діалогічні (інтерактивні) техніки (бесіди, інтерв'ю, діагностичні ігри).

Види діагностичних методів. Об'єктивні тести. Методики, у яких можлива правильна відповідь, тобто правильне виконання завдання. Приклади об'єктивних тестів, характерні риси.

Стандартизовані самозвіти: а) тести-опитувальники; характерні риси, приклади; б) відкриті опитувальники, що припускають наступний контент-аналіз, характерні риси, приклади; в) шкальні техніки, побудовані за типом рольових репертуарних штахетів, характерні риси, приклади.

Проективні техніки, характерні риси, приклади. Діалогічні (інтерактивні) техніки (бесіди, інтерв'ю, діагностичні ігри), характерні риси, приклади.

Тема 5. Проективні методики

Поняття проекції. Проективні методики. Проективна гіпотеза. Розуміння проекції, її психоаналітичне тлумачення.

Істотні ознаки проективних методик. Найбільше істотною ознакою проективних методик є використання в них невизначених, неоднозначних (слабоструктурованих) стимулів, що випробуваний повинний конструювати, розвивати, доповнювати, інтерпретувати.

Групи проективних методик: конститутивні – структурування, оформлення стимулів, надання їм змісту; конструктивні – створення з оформлених деталей осмисленого цілого; інтерпретативні – тлумачення якогось події, ситуації; катартичні – здійснення ігрової діяльності в особі організованих умовах; експресивні – малювання на вільну або задану тему; імпресивні – перевага одних стимулів (як найбільше бажаних) іншим; адитивні – завершення пропозиції, розповіді, історії.

Надійність і валідність проективних методик. недостатньо стандартизовані, майже цілком віддані на відкуп досвіду і знанням експериментатора, зневажають нормативними даними, неспіддатливі традиційним засобам визначення надійності і валідності. А. Анастаси: питання про цінність проективних методик більш доречно ставити при їхньому розгляді як якісних клінічних процедур, а не при кількісній оцінці їхніх показників, як це здійснюється в психометричних

тестах. Види проєктивних методик.

Тема 6. Діагностика природних психофізіологічних особливостей людини.

Поняття про природні особливості людини. "Диференціальна психофізіологія" – оригінальний напрямок діагностичних досліджень психофізіологічних особливостей людини у вітчизняній науці. В диференціальній психофізіології розрізняються дві сторони психіки : змістовна і формально-динамічна. Основні властивості нервової системи, досліджувані при діагностиці природних психофізіологічних особливостей людини: сила, рухливість і динамічність нервової системи. Найбільш важливі сторони людської життєдіяльності, де облік природних особливостей має визначене значення: навчальна діяльність, професійна орієнтація і професійна консультація, професійна діяльність людини.

Методики діагностики індивідуальних психофізіологічних особливостей людини. Лабораторні методики. Бланкові методики. Електроенцефалографічні методики. Рухові методики. Апаратурні методики.

Бланкові методики діагностики лабільності і сили нервової системи в мислиннево-мовленнєвій діяльності. Бланкові методики, що діагностують явища основних властивостей нервової системи в мислиннево-мовленнєвій діяльності, розроблені під керівництвом К.М.Гуревича. Перехід до діагностики проявів ЦНС у мислиннево-мовленнєвій діяльності. Кількісні показники нейрофізіологічних особливостей людини.

Методики діагностики проявів лабільності нервової системи в мислиннево- мовленнєвій діяльності. Загальна характеристика лабільності. Прояви лабільності- інертності нервової системи у швидкісних, темпових показниках виконання різноманітних видів діяльності.

Метод спостереження. Основні вимоги до нього. Результативна і процесуальна сторони ЦНС, що фіксуються в процесі спостереження. Шкала, що використовується для діагностики ЦНС.

Тема 7. Об'єктивні тести: вимір інтелекту і тести спеціальних здібностей

Тести інтелекту. Визначення тестів інтелекту. Теорії інтелекту. Загальний і спеціальний інтелект. Чинники інтелекту. Загальні характеристики ефективних інтелектуальних тестів.

Інструкції і завдання для інтелектуальних тестів. Вимоги до інструкції для інтелектуальних тестів. Завдання для інтелектуальних тестів. Аналогії, винятки зайвого і продовження послідовностей. Приклади завдань із застосуванням

аналогії, винятки зайвого і продовження послідовностей.

Тести спеціальних здібностей і досягнень. Визначення тестів спеціальних спроможностей і досягнень. Особливості тестів спеціальних спроможностей і досягнень. Структура завдань тестів спеціальних спроможностей і досягнень.

Чинники ефективності завдань: простота, незалежність від багатства словникового запасу випробуваного, його загальні спроможності; усі

помилкові варіанти відповіді повинні мати рівну можливість привернути увагу випробуваних; помилкові варіанти не повинні вводити в помилку кращих випробуваних; тільки один варіант із запропонованого набору повинен відповідати правильній відповіді; відповідь на одне запитання не повинне давати ключа до відповідей на інші; завдання не повинні тестувати тривіальне у виді простоти його виявлення; використання виражень «Жодний із перерахованих варіантів» у якості можливої відповіді припустимо лише у випадку, коли існують недвозначно правильні відповіді.

Види завдань: вибір із запропонованої кількості відповідей один правильний, вибір альтернативної відповіді, відновлення відповідності між елементами двох списків, завдання з обмеженням на відповіді і завдання з вільними відповідями. Приклади завдань. Формула корекції угадування.

Тема 8. Особистісні опитувальники

Визначення особистісних опитувальників. Основні проблеми особистісних опитувальників: фальсифікація відповідей, зниження достовірності одержуваних даних у силу впливу чинників, що мають настановну природу, розходження в розумінні питань тих, що обстежуються.

Установки на згоду, на відповіді, що соціально схвалюються, на невизначені або усереднені відповіді, на полярні відповіді. Характеристика установок на згоду, на відповіді, що соціально схвалюються, на невизначені або усереднені відповіді, на полярні відповіді.

Засоби нейтралізації установок на згоду, на відповіді, що соціально схвалюються, на невизначені або усереднені відповіді, на полярні відповіді.

Ознаки правильно сформульованих завдань в особистісних опитувальниках: усунута можливість проникнення тих, що обстежуються в сутність того, що вивчається за допомогою даного тесту; питання повинні бути сформульовані зрозуміло і недвозначно для зменшення похибки, що виникає через зрадливе розуміння питання; завдання повинні відбивати конкретні, а не загальні аспекти досліджуваної області поведінки; у кожному завданні повинно бути сформульовано тільки одне питання або зроблене тільки одне твердження; по можливості, у завданнях не повинно бути слів, що визначають частоту дій; по можливості, у завданнях не повинно бути термінів, що виражають почуття; інструкція до відповіді повинна забезпечувати швидкість відповідей.

Тема 9. Психодіагностика мотивації.

Місце мотивації в структурі особистості людини. Поняття "мотив" у світовій і вітчизняній психології. Специфічність предметного змісту мотива. Мотивація як єдність особистісних детермінант, тобто стійких мотивів особистості, і характеристик безпосередньої ситуації (тобто ситуаційних детермінант).

Мотив і мотивація. Узагальнені мотиви – мотиви з узагальненням, відносно стійким предметним змістом, як стійкі атрибути особистості. Конкретні мотиви – мотиви, предметний зміст яких вузькоспецифічний. Діагностика визначеного мотиву однозначно і діагностика мотивації. Відмінність мотиву від мотивації з боку динамічно-енергетичних характеристик.

Індикатори мотивації. Пряма оцінка представлень людини про причини чи особливості поведіння, інтересах і т.д. (когнітивна репрезентація). Перекручування об'єкта перцепції під впливом мотиваційних тенденцій. Підвищена апперцептивна сприйнятливність до об'єкта актуальної мотивації (сенситивізація, принцип резонансу). Вплив мотивів на когнітивні оцінки і тим самим на структурування, класифікацію й організацію певного стимульного матеріалу. Виявлення зони цілей, релевантних мотиву. Валентність об'єкта (через виявлення системи спонукальних цінностей, релевантних мотивам). Прояв мотивів в уяві і фантазії (тест тематичної апперцепції й ін.). Вибірковість уваги до аспектів ситуації, релевантним мотивам. Ефект Зейгарник (через оцінку характеру персеверуючих нереалізованих дій, намірів можна побічно судити про лежачих у їхній основі мотивах). Наполегливість при зіткненні з перешкодою (величина зусиль, що виявляє людину для подолання перешкоди, може характеризувати силу мотиваційної тенденції, що детермінує його дії). Виявлення сукупності внутрішніх чи зовнішніх перешкод, релевантних мотивам. Час ухвалення рішення при мотиваційному конфлікті вибору альтернатив (наближення-наближення, уникання-уникання).

Часові параметри: а) кількість часу, що людині реально присвячує визначеної активності (реальний розподіл часу); б) кількість часу, що людина бажала б присвятити визначеної активності (бажаний розподіл часу); в) кількість часу, що людина витрачає на обговорення, розмови і т.п. за темами, релевантними актуальній мотивації, Вільний вибір активності в лабораторній ситуації.

Оцінка ефективності виконання діяльності (за інших рівних умов в певних межах більш сильної мотиваційної тенденції відповідає більший рівень ефективності відповідної діяльності, поведіння).

Експериментальне створення мотиваційного конфлікту між різними мотиваційними тенденціями. Виявлення особистісного змісту різних характеристик поведінки, діяльності, ситуації;

Типові захисні механізми, які можуть бути зв'язані з мотивами, потребами (мотиваційні тенденції, реалізація яких блокована зовнішніми чи внутрішніми перешкодами, виявляються в захисній мотивації). Вільні асоціації (детермінація характеру і кількості асоціацій актуальною мотиваційною тенденцією). Виявлення тактик каузальної атрибуції, релевантних визначеним мотивам (мотивам можуть відповідати типові тактики приписування причин, які організуються у визначені атрибутивні стилі).

Спостереження за поведінкою інших: а) у змодельованій ситуації, б) у природній обстановці Спостереження за своїм поведінням. Динаміка поведіння окремої людини протягом тривалого періоду, (монографічний метод). Формування і трансформація мотивів в експерименті.

Продукти діяльності. Характер і інтенсивність емоційних реакцій, детермінованих актуальною мотивацією. Прямі методи психодіагностики мотиваційної сфери особистості. Анкета з прямими запитаннями. Опитувальник з гіпотетичними ситуаціями. Методики змінення настанов.

Методики, що найчастіше використовуються для виявлення мотивації, - ТАТГ. Мюррея, тест фрустрацій Розенцвейга, тести незакінчених речень, незакінчених розповідей.

Вимір мотивації досягнення. Вихід книги «Мотивація досягнення». як точка відліку часу на початку досліджень проблем мотивації людини. Основні категорії контент-аналізу Г.Хекхаузена: для мотиву прагнення до успіху виділені впливаючі категорії. Категорії для мотиву уникнення невдач.

Тема 10. Психодіагностика міжособистісних взаємовідносин

Об'єкт психодіагностики міжособистісних відносин. Діапазон сфери міжособистісних відносин. Основи систематики об'єкта дослідження психодіагностики міжособистісних відносин: по-перше, об'єкт дослідження, чи точка приложення методики; по-друге, задачі, розв'язувані в дослідженні; по- третє, структурні особливості використовуваних методик; по-четверте, вихідна точка відліку та діагностики міжособистісних відносин (тут маються на увазі ті психологічні параметри, на яких ґрунтується судження психолога про міжособистісні відношення).

Методи психодіагностики міжособистісних відносин. Підстави для систематики методик психодіагностики міжособистісних відносин: а) на підставі об'єкта (діагностика відносин між групами, внутрішньогрупових процесів, діадні відносин і т.д.); б) на підставі задач, розв'язуваних дослідженням (виявлення групової згуртованості, сумісності і т.д.); в) на підставі структурних особливостей використовуваних методик (опитувальники, проєктивні методики, соціометрія і т.д.); г) на підставі вихідної точки відліку діагностики міжособистісних відносин (методики суб'єктивних переваг, методики виявлення особистісних характеристик учасника спілкування, методики дослідження суб'єктивного відображення міжособистісних відносин і т.д.).

Методики, основані на закономірностях проксемічного поведіння людей. Головна передумова цих методик – вибір суб'єктом положення в просторі відносно іншого чи групи суб'єктів залежить від його міжособистісних відносин – позитивне емоційне відношення виявляється у виборі більш близької дистанції. Основні категорії, по яких виділяються засоби дослідження, основані на феноменах "особистісного простору": а) методики спостереження реальної ситуації; б) методики символічного моделювання реальної ситуації; в) проєктивні засоби.

Діагностика індивідуально-особистісних властивостей, що впливають на міжособистісні відносини. Тести і шкали для виміру таких властивостей, як стиль лідерства, авторитарність, сумісність, тривожність, особистісні цінності і т.д.

Каліфорнійський психологічний опитувальник особистості (СРІ). Мета опитувальника – "передбачати, що люди скажуть чи зроблять у визначеній ситуації, а також пророкувати, що інші скажуть про них". Системна батарея тестів Т.Лірі, що включає три методики для діагностики міжособистісних відносин індивіда на чотирьох рівнях. Якості, оцінювані в методиці Т.Лірі: 1) тенденція до лідерства – владність - деспотичність; 2) впевненість у собі – самовпевненість – самозакоханість; 3) вимогливість - непримиренність -

жорсткість; 4) скептицизм - упертість - негативізм; 5) поступливість - лагідність - пасивна підкореності; 6) довірливість - слухняність - залежність; 7) добросердя - несамотійність - надмірний конформізм; 8) відвертість - безкорисливість - жертвність. Дослідження особливостей відображення міжособистісних відносин за допомогою методики тематичної апперцепції.

Спільний тест Г.Роршаха для діагностики порушень сімейного спілкування. Опора діагностики на принцип кругової каузальності, відповідно до якого сімейний діагноз складається зі складних переплетень особистісних особливостей членів родини, характеру міжособистісних відносин і емоційних установок. Переваги тесту Роршаха в порівнянні з іншими методиками типу "гомеостат". Етапи роботи членів родини за тестом Роршаха. Аналіз спільних відповідей на тест Роршаха за категоріями. Домінантність - спільна відповідь містить відповідь тільки одного члена пари. Комбінація - спільна відповідь містить елементи відповідей обох членів пари. Поява - поява нової ідеї в спільній відповіді, не присутньої в жодному з індивідуальних відповідей. Підкріплення - спільна відповідь ідентична обом індивідуальним відповідям.

Методика "Малюнок родини". Застосування рисункових методик для вивчення особистості дитини. Одиниці короткого аналізу в тесті "малюнок родини": а) послідовність малювання членів родини, їх просторове розташування, пропущення в малюнку членів родини; б) розходження між графічними презентаціями у формах, пропорціях.

Чотири клінічно значимих рівні аналізу: а) характеристики індивідуальних фігур КРС; б) дії в КРС; в) стиль; г) символи.

Тема 11. Вступ до практичної психокорекції. Психологічна корекція як сфера діяльності практичного психолога. Особливості упорядкування психокорекційних програм.

Психологічна корекція і її види. Самопізнання і самооцінка. Пізнання інших людей. Уміння управляти своєю поведінкою, емоціями, спілкуванням. Психологічна поміч. Види психокорекції. Психокорекційна ситуація. Поділ двох сфер психологічної допомоги - психологічної корекції і психотерапії. Психотерапія - система медико-психологічних засобів, застосовуваних лікарем для лікування різноманітних захворювань. Психокорекція - сукупність психологічних прийомів, використовуваних психологом для виправлення хиб психології або поведінки психічно здорової людини. Специфічні риси

психокорекційного процесу. Види психокорекції.

За характером спрямованості: симптоматична; каузальна. За отриманням: пізнавальної сфери; особистості; афективно-вольової сфери; поведінкових аспектів; міжособистісних відношень; внутрішньогрупових взаємовідносин (сімейних, подружніх, колективних); дитячо-родинних відношень. За формою роботи з клієнтом: індивідуальна; групова; у закритій природній групі (сім'я, клас, співробітники і т.д.); у відкритій групі для клієнтів із подібними проблемами; змішана форма (індивідуально-групова). За наявності програм: програмування; імпровізована. За характером керування впливами, що коригують: директивна; недирективна. За

тривалістю: надкоротка (надшвидка); коротка (швидка); тривала; наддовга. За масштабом розв'язуваних задач: загальну; приватну; спеціальну. За основними елементами корекційної ситуації: клієнт, психокоректор, психологічна теорія (психодинаміка, принципи навчання й інші психічні чинники), набір процедур (технік, методів), спеціальні соціальні відношення між клієнтом і психологом.

Основні принципи, цілі і задачі психокорекційної роботи. Принципи психокорекційної роботи. Принцип єдності діагностики і корекції. Принцип нормативності розвитку. Принцип корекції «уверх-униз». Принцип корекції «знизу-вгору». Принцип системності розвитку психічної діяльності. Діяльнісний принцип корекції. Цілі і задачі психокорекційної роботи. Моделі пояснення причин труднощів у розвитку. Біологічна модель. Медична модель. Інтеракційна модель. Педагогічна модель. Діяльнісна модель. Цілі корекційної роботи. Розуміння закономірностей психічного розвитку дитини як активного діяльнішого процесу, реалізованого в співробітництві з дорослим. Три основних напрямки й області постановки корекційних цілей: оптимізація соціальної ситуації розвитку, розвиток видів діяльності дитини, формування вікових- психологічних новоутворень.

Негативна форма визначення цілей корекції. Позитивна форма уявлення психокорекційних цілей. Орієнтири для точок росту індивіда, розкриває поле для продуктивного самовираження особистості, умови для постановки особистістю цілей саморозвитку. Реалістичність і співвіднесення з тривалістю корекційної роботи. Загальні цілі корекції. Дальня і найближча перспектива розвитку особистості. Ефекти корекційної роботи. Закріплення або втрата клієнтом позитивних ефектів корекційної роботи. Вимоги, запропоновані до психолога, що здійснює психокорекційні заходи. Запит на здійснення корекційних впливів. Проведення корекційної роботи. Основні компоненти фахової готовності до корекційного впливу. Теоретичний компонент. Практичний компонент. Особистісна готовність. Психолог, що самостійно здійснює корекційну роботу. Базове фундаментальне підготування в області психології. Спеціальне підготування в області конкретних методів корекційного впливу.

Принципи упорядкування і основні види психокорекційних програм. Основні принципи упорядкування психокорекційних програм. Принцип системності психокорекційних, профілактичних і задач, що розвивають. Принцип єдності корекції і діагностики. Принцип пріоритетності корекції каузального типу. Діяльнісний принцип корекції. Принцип урахування вікових-психологічних і індивідуальних особливостей клієнта. Принцип комплексності методів психологічного впливу. Принцип активного притягнення найближчого соціального оточення до участі в корекційній програмі. Принцип опори на різні рівні організації психічних процесів. Принцип програмованого навчання. Принцип зростання складності. Принцип урахування обсягу і ступеня розмаїтості матеріалу. Принцип урахування емоційної складності матеріалу. Урахування обсягу і ступеня розмаїтості матеріалу. Види психокорекційних програм. Загальна модель корекції. Типова модель

корекції. Індивідуальна модель корекції. Стандартизована програма. Вільна програма. Психокорекційний комплекс. Діагностичний блок. Наставний блок. Корекційний блок. Блок оцінки ефективності психокорекційних впливів. Основні вимоги до упорядкування психокорекційної програми.

Оцінка ефективності психокорекційних заходів. Реальні труднощі розвитку. Постановка цілей і задач корекційної програми. Інтенсивність психокорекційних заходів. Пролонгованість корекційного впливу. Чинники, що визначають ефективність психокорекції. Оцінка ефективності корекційного впливу.

Тема лекції 12. Основні напрямки у сучасній психокорекційній практиці.

Психодинамічний напрямок. Класичний психоаналіз. Корекційні впливи в класичному психоаналізі. Група методів спрямована на виявлення несвідомих спонукань людини, що лежать в основі її поведінки. Група методів акцентує увагу на внутрішніх силах, що допоможуть людині справитися зі складнощами самостійно. Класичний психоаналіз З. Фрейда. Три види страху: невротична, реалістична, моральна. Основні стадії психоаналізу. Вимоги і чекання від клієнта. Процедури. П'ять базисних технік. Основні правила інтерпретації

Аналітична індивідуальна психокорекція А.Адлера. Основні положення концепції А. Адлера. Суб'єктивне сприйняття дійсності. Цілісність і доцільність. Комплекс неповноцінності і компенсація. Індивідуальність. Телеологія вимислу соціального інтересу. Соціальне особистісне почуття. Соціально-орієнтоване поведіння. Когнітивні соціально-орієнтовані допущення. Цілі корекції: зниження почуття неповноцінності; розвиток соціального інтересу (просоціальної спрямованості); корекція цілей і мотивів із перспективою зміни стилю життя. Позиція психолога. Пошук помилки в «картині світу» клієнта. Техніки. Встановлення правильних відношень. Аналіз особистісної динаміки: (опитувальник сімейного сузір'я; набір питань «Ранній спогад»; аналіз сновидіння). Підбадьорення. Заохочення інсайта. Поміч у переорієнтуванні: (антисугестія (парадоксальна інтенція); дія «Якби, ..»; постановка цілей і прийняття зобов'язань; упіймай себе; «Натискання кнопки»; «Уникання плакунчика»).

Клієнт-центрований підхід К.Роджерса. Основні поняття клієнт-центрованого підходу: («Поле досвіду», «самість», «Я»-реальне, «Я»-ідеальне, «тенденція до самоактуалізації»). Емпатія. Турбота. Конгруентність. Психологічний клімат. Заблокованість внутрішньої комунікації. Стадія самовираження. Розвиток процесу самовідкриття. Формування відношення до свого феноменологічного світу. Розвиток конгруентності, самосприйняття і відповідальності, установа вільної внутрішньої комунікації. особистісні зміни. Основні компоненти роджерівської психотехніки: установа конгруентності, вербалізація, відбиток емоцій.

Логотерапія. Зміст людського існування. Основні поняття: «свобода волі», «воля до змісту» і «сене життя». Основні положення логотерапії. Метод дереклексії. Метод парадоксальної інтенції. Персональне осмислення життя. «Сократівський діалог».

Екзистенціальний напрямок. Основні поняття і положення

екзистенціального підходу. «Діалог». «Досвід». «Переживання». «Автентичність». «Самоактуалізація». «Цінність». «Буття у світі». «Життєвий світ». «Подія». Основні задачі психолога, що бере участь у процесі екзистенціальної корекції. Вимоги і чекання від клієнта. Техніки. Упор на розвиток самосвідомості. Культурвання свободи відповідальності. Поміч у відкритті або створенні змісту. Унікальність і ідентичність. Робота з тривогою.

Поведінковий напрямок. Класична теорія умовних рефлексів І.П.Павлова. Теорія оперантної зумовленості З.Торндайка і Б.Скіннера. Мультимодальне програмування, або мультимодальна поведінкова корекція (А.Лазарус, А.Бандура, Т.Нейланс і ін.). Реальна поведінка людини в реальному світі. «Зумовленість». «Генералізація». «Згасання». «Контрзумовленість». «Ефект часткового підкріплення». «Викликані емоційні реакції». «Реакція уникання». «Конфлікт». «Надлишкова поведінка». Техніки. Методика «негативного впливу». Методика «Скіл-терапії». Методики формування поведінки. Методики, засновані на принципах позитивного і негативного підкріплення. «Контроль стимулу». «Частування». «Оцінка відповідей». «Насичення». «Покарання».

Когнітивний напрямок. Особливості когнітивної психокорекції. Основна задача. Напрямки: Когнітивно-аналітичний. Когнітивно-поведінковий. Основні поняття, використані в когнітивно-аналітичному напрямку: «пастки», «дилеми», «перешкоди». Основні етапи роботи з клієнтом: Діагностичний. Активної взаємодії. Перерва. Заклучний. виправлення помилкової переробки інформації. Допомога клієнтам у зміні переконань, що підтримують неадаптивну поведінку і неадаптивні емоції. Поведінковий експеримент Метод «Фіксованої ролі». «Підйом по сходах». «АВС-модель».

Раціонально-емотивна терапія (РЕТ) А.Злліса. Концепція А.Злліса. що самооцінює, що самопідтримує і самоговорить людина. Два типи когніції: дескриптивні й оцінні. «Кодекс невротика». Схема «подія - сприйняття події - реакція - обмірковування - висновок». Етапи: кларифікація; ідентифікація емоційних і поведінкових наслідків сприйнятої події; реконструкція ірраціональних установок; закріплення адаптивної поведінки за допомогою домашніх завдань. Вимоги і чекання від клієнта. Три рівні інсайта: поверхневий - усвідомлення проблеми; поглиблений - розпізнавання власних інтепретацій; глибинний. Техніки. Обговорення і спростування ірраціональних поглядів. Когнітивне домашнє завдання. Раціонально-емотивна уява.

Когнітивний підхід А.Бека. Когнітивні перекручування - систематичні помилки в судженнях під впливом емоцій. Персоналізація. Дихотомічне мислення. Вибіркове абстрагування (витяг). Довільні умовиводи. Сверхгенералізація. Перебільшення (катастрофізація). Етапи когнітивної корекційної роботи. Зведення проблем. Усвідомлення і вербалізація неадаптивних когніцій. Віддалення. Зміна правил регуляції поведінки. Класифікація поведінкових правил. Перерва відношення до правил саморегуляції. Перевірка істинності правил, заміна їх новими, більш гнучкими. Техніки. «Сократовський діалог». «Заповнення порожнечі».

Декатастрофізація (техніка «що... якщо»). Когнітивна реатрибуція. Переформулювання. Децентралізація. Перевірка гіпотези. Планування діяльності.

Реальнісна терапія У.Глассера. Почуття реальності. Загальна мета корекції. Приватна ціль. Головні задачі корекційного процесу. Сім кроків спільної з клієнтом роботи. Встановлення відносин із клієнтом. Забування про минуле. Заохочення клієнта. Допомога клієнту в пошуку альтернативних засобів дій і виробітку плану. Зобов'язання про виконання плану. Відмова прийняття вибачень. Жорсткість із клієнтом.

Трансактний аналіз. Трансактний аналіз З.Берна. Три стани «Я», або «его - стан»: «Батько», «Дитина», «Дорослий». «Гра», як фіксований і неусвідомлюваний стереотип поведінки. «Погладжування й удари», як взаємодії, спрямовані на передачу позитивних або негативних почуттів. «Трансакції». «Здирство». «Заборони і ранні рішення». «Життєвий сценарій». «Психологічна позиція або основна життєва установка». Основні позиції поведінки людини. Утримання трансактного аналізу. Структурний аналіз. Аналіз структури особистості. Аналіз трансакцій. Аналіз сценарію техніки рольових ігор. Дві проблеми трансактного аналізу: контамінації і винятку. Техніки. Техніка сімейного моделювання

Гештальттерапія. Гештальттерапія Ф.Перзла. Три зони усвідомлювання: внутрішня (явища і процеси, що відбуваються в нашому тілі); зовнішня (зовнішні події, що відбиваються свідомістю); середня (фантазії, вірування, відносини). П'ять механізмів порушення процесу саморегуляції: інтроекція, проекція, ретрофлексія, дефлексія, конфлуенція. Поняття «незакінчена справа». «Уникання». Рівні неврозу. Техніки. Експериментальний (диссоційований) діалог. «Великий пес» і «Щеня». Вчинення кіл, або йти по колу. Техніка «навпаки» (перекручення). Експериментальне перебільшення. Незакінчена справа. Проективні ігри на уяву: «У мене є таємниця». «Перебільшення». «Репетиція». Перевірка готової думки.

Тема 13. Методи практичної психокорекції.

Ігротерапія. Загальна характеристика методу. Двоплановість. Роль. Сюжет гри. Утримання гри. Загальні показання до проведення ігротерапії: (соціальний інфантилізм, замкнутість, низька комунікативність, фобічні реакції, зверхконформність і зверхпідкореність, порушення поведінки і шкідливі навички, неадекватна статево-рольова ідентифікація в хлопчиків). Основні психологічні механізми корекційного впливу гри.

Основні функції психолога, що веде ігрові заняття. Принципи здійснення ігротерапії. Комунікативна передача дитині безумовного прийняття. Недирективність. Встановлення фокуса корекційного процесу на почуттях і переживаннях дитини.

Основні види і форми ігротерапії. Ігротерапія в психоаналізі; ігротерапія, сконцентрована на клієнті; ігротерапія реагування; ігротерапія побудови відношень; примітивна ігротерапія; ігротерапія у вітчизняній психологічній практиці; недирективна ігротерапія; директивна ігротерапія; індивідуальна ігротерапія; групова ігротерапія; ігротерапія з неструктурованим матеріалом; ігротерапія зі структурованим матеріалом. Особливі зауваження при виборі

іграшок. Вимоги до психолога-ігротерапевта. Вимоги до особистості ігрового терапевта. Вимоги до фахового підготування ігротерапевта. Фахові стандарти.

Арттерапія. Загальна характеристика методу. Техніка активної уяви. Корекційні можливості арттерапії. Процес творчості. Механізм психологічного корекційного впливу, характерний для методу арттерапії. Цілі арттерапії. Прийоми арттерапії. Дві форми арттерапії: пасивна й активна. Заняття з арттерапії. Структуровані і неструктуровані. Варіанти використання методу арттерапії. Основні напрямки в арттерапії. Динамічно орієнтована арттерапія. Гештальторієнтована арттерапія. Система спонукань

Музикотерапія. Головний чинник впливу (прослуховування музичних творів, індивідуальне і групове музиціювання). Американська музикотерапія. Шведська туткола музикотерапії. Правильний вибір музичної програми. Чотири основних напрямки корекційної дії музикотерапії: Емоційне активування в ході вербальної психотерапії. Розвиток навичок міжособистісного спілкування, комунікативних функцій і спроможностей. Регулюючий вплив на психовегетативні процеси. Підвищення естетичних потреб. Психологічні механізми корекційного впливу музикотерапії: (катарсис, емоційна розрядка, регулювання емоційного стану, полегшення усвідомлення власних переживань, конфронтація з життєвими проблемами, підвищення соціальної активності, придбання нових засобів емоційної експресії, полегшення формування нових відношень і установок). Активна музикотерапія Рецептивна музикотерапія Застосування музикотерапії в дитячому віці.

Бібліотерапія. Спеціальний корекційний вплив на клієнта за допомогою читання спеціально підбраної літератури. Методика бібліотерапії і бібліотерапевтичної рецептури. Самопідготовка психокоректора. Орієнтування в можливостях бібліотерапії і її жанрів. Упорядкування списку. Вироблення системи читання. Неспецифічні процеси: (заспокоєння; задоволення; радість; почуття впевненості в собі; віра у свої можливості; задоволення собою; достатня загальна психічна активність). Специфічні корекційні процеси. Спеціальна спрямованість на особистість або на якийсь психічний процес: (конкретні почуття, діяльність, мислення). Простота, конкретність і легка регуляція. Контроль. Емоційна проробка. Тренування. Дозвіл конфлікту. Аналіз жанрів літератури з погляду їхньої можливості використання в бібліотерапії. Спеціальна література. Науково-популярна література. Юридична література. Вузкопрофесійна література. Випадкова література.

Танцювальна терапія. Ціль танцювальної терапії. Основна задача груп танцювальної терапії. Поглиблення усвідомлення членами групи власного тіла і можливостей його використання. Посилення почуття власної гідності. Розвиток соціальних навичок. Поміч членам групи вступити в контакт із їхніми власними почуттями. Створення «магічної каблучки». «Система зусиль», або «Форма зусиль». Динаміка прямувань. Чотири параметри: Простір. Сила. Час.

Проективний малюнок. Теми, запропоновані для малювання

(класифікація С. Кратохвила). Вільне малювання. Комунікативне малювання. Спільне малювання. Додаткове малювання. Два засоби роботи з готовими малюнками: 1. Демонстрація всіх малюнків одночасно, перегляд і порівняння, перебування спільними зусиллями загального і відмітного утримання. 2. Розбір кожного малюнка окремо (перехід із рук у руки, висловлення учасників про його психологічне утримання). Інтерпретації проєктивного малюнка. Створення художніх уяв. Основні етапи корекційного процесу з використанням методу проєктивного малювання.

Утворення історій. Казкотерапія. Можливості роботи з казкою. Використання казки як метафори. Малювання по мотивах казки. Обговорення поведінки і мотивів дій персонажа. Програвання епізодів казки. Використання казки як притчі-моралі. Творча робота з мотивів казки. Принадність казок для психокорекції і розвитку особистості дитини. Основні прийоми роботи з казкою. Аналіз казок. Розповідання казок. Переписування казок. Постановка казок за допомогою ляльок. Складання казок.

Лялькотерапія. Гра з лялькою. Виготовлення ляльок. Використання ляльок для відреагування значимих емоційних станів. Варіанти ляльок. Ляльки-маріонетки. Пальчикові ляльки. Тіньові ляльки. Мотузкові ляльки. Площинні ляльки. Перчаточні ляльки. Ляльки-костюми. Типи водіння ляльок.

Психогімнастика. Психогімнастика як невербальний метод групової роботи. Методичні прийоми. Стадії або етапи. Підготовча. Пантомімічна. Заклучна. Мімічні і пантомімічні етюди. Етюди й ігри, спрямовані на вираження окремих властивостей особистості й емоцій. Етюди й ігри, що мають терапевтичну спрямованість на визначеного дитину або на групу в цілому. Фаза психомязове тренування.

Тема 14. Практична корекція поведінки.

Методи поведінкової корекції. Метод систематичної десенсибілізації і сенсибілізації. показання для застосування методу систематичної десенсибілізації. етапи процедури систематичної десенсибілізації. Імерсійні методи. Метод повіні. Метод імплузії. Метод парадоксальної інтенції. Методи, засновані на принципі біологічного зворотного зв'язку. «Жетонний» метод. Метод морита. Холдинг. Правила використання методу холдингу. Імаго-метод. Цілі і задачі імаго-метода. Типи біологічного зворотного зв'язку.

Психодрама. Опис методу. Форми і види психодрами. Психодрама, центрована на протагоністі. Психодрама, центрована на темі. Психодрама, спрямована на групу. Психодрама, центрована на групі. Основні компоненти психодрами: рольова гра, спонтанність, «тілі», катарсис, інсайт. Основні фази психодрами.

Методики психодрами. Уявлення самого себе (самопрезентація). Монолог. Дублювання (множинне дублювання). Обмін ролями. «Порожній» стілець і «високий» стілець. «Дзеркало». Програвання можливих майбутніх життєвих ситуацій. «За спиною». Ідеальний інший. Чарівний магазин.

Тема 15. Індивідуальна і групова психокорекція

Індивідуальна психокорекція. Показання до індивідуальної психокорекції. Основні методи індивідуального психокорекційного впливу. Психологічні особливості індивідуальної психокорекції. Основні стадії

індивідуальної психологічної корекції. Висновок контракту між клієнтом і психологом, що дає згоду робити корекційний вплив. Дослідження проблем клієнта. Пошук засобів р^ішення проблеми. Формування психологом корекційної програми й обговорення її з клієнтом. Реалізація наміченої програми відповідно до укладеного контракту. Оцінка ефективності проведеної роботи. Три варіанти позиції психолога стосовно клієнта: (Позиція «поверх»; Позиція «на рівних»; Позиція «знизу»).

Групова психокорекція. Специфіка групової форми психокорекції. Робота психокорекційної групи. Чинники, що впливають на ефективність психокорекційної роботи. Особливості комплектування групи, два основних принципи: (Добровільність; Інформованість). Віковий і статевий склад групи. Фаховий склад групи. Частота і тривалість зустрічей. Підготування до групової корекції, групова динаміка, задача і норми групи, структура групи і лідерства, групові ролі. Групові ролі по Р. Шиндлеру. Згуртованість групи, групова напруга. Фази розвитку групи. Керівництво психокорекційною групою. Основні задачі групового психолога. Робота під спостереженням супервізора. Чотири основних стилі. Емоційна стимуляція. Опіка. Пізнавальна орієнтація. Виконавча функція. Ко-тренери. Типові помилки керівника групи. Етичні вимоги до керівника корекційної групи. Вимоги, що повинен додержуватися керівник корекційної групи.

Види психокорекційних груп. Тренінгові групи і соціально-психологічний тренінг. Робота тренінгових груп. Групова дискусія як метод групової роботи. Види групової дискусії. Рольова дискусія. Дискусія зі схованими ролями. Ролі: («організатор», «сперечальник», «негативний опонент», «оригінал», «заводи́ла», «угодовець»). Дискусія як аналіз конкретних ситуацій.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання. З навчальної дисципліни «Психодіагностика та корекція» передбачено:

- для заочної форми навчання – іспит.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Структура навчальної дисципліни наведена у додатку 1.2.
Додаток 1.2. (оновлюється щорічно).

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний

семестр, навчальний рік).

З навчальної дисципліни «Психодіагностика та корекція» передбачено: для заочної форми навчання – іспит.

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

За результатами аудиторної роботи здобувач має отримати максимальну кількість 20 балів (кожне заняття оцінюється у 10 балів); за результатами самостійної роботи – 15 балів та за результатами індивідуальної роботи – 15 балів. Таким чином бали за поточний контроль (40-50 балів). Бали за результатами успішного складання іспиту (20-50 балів).

Максимальна кількість балів з дисципліни: 100 балів.

Для навчальної дисципліни «Психодіагностика та корекція» засобом діагностики знань (успішності навчання) виступає іспит.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	З а л і к	Екзамен/ диференційований залік	О ц і н к а	Пояснення
90-100	з а р а	Відмінно	А	<i>«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.</i>
83-89	х о в а н о	Добре	В	<i>«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.</i>
75-82			С	<i>«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.</i>
68-74			Д	<i>«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.</i>
60-67			Е	<i>«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички</i>

				<i>роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.</i>
35-59	н е з а р а х о в а н о	Не задовільно	FX	<i>«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).</i>
1-34			F	<i>«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.</i>

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- навчальна аудиторія;
- ноутбук з відеокамерою;
- програмне забезпечення для доступу до мережі Інтернет;
- платформа «MOODL»;
- програмне забезпечення MicrosoftPowerPoint;

Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни (рекомендовані джерела інформації)

Додаток 1.3. (оновлюється щорічно та/або в разі необхідності).

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психодіагностика та корекція»

Освітній ступінь *магістр*
Спеціальність *053 «Психологія»*
на *2023 / 2024* навчальний рік

Форма навчання: **ЗАОЧНА**   Обсяг: 5 кредитів ЄКТС (150 годин)

Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти

Курс **1**   Група *МЗ-ПС-321*

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Обсяг загальний годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
1 семестр							
1	Поняття про психодіагностику	11	2	2	-	-	9
2	Історія виникнення та розвитку психодіагностики	9	-	-	-	-	9
3	Психометричні основи психодіагностики	11	2	2	-	-	9
4	Класифікація психодіагностичних процедур	11	2	-	2	-	9
5	Проективні методики	10	-	-	-	-	10
6	Діагностика природних психофізіологічних особливостей людини	9	-	-	-	-	9
7	Об'єктивні тести: вимір інтелекту і тести спеціальних здібностей	10	-	-	-	-	10

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
8	Особистісні опитувальники	9	-	-	-	-	9
9	Психодіагностика мотивації	9	-	-	-	-	9
10	Психодіагностика міжособистісних взаємовідносин	9	-	-	-	-	9
11	Вступ до практичної психокорекції. Психологічна корекція як сфера діяльності практичного психолога. Особливості упорядкування психокорекційних програм	11	2	2	-	-	9
12	Основні напрямки у сучасній психокорекційній практиці	11	2	2	-	-	9
13	Методи практичної психокорекції	11	2	-	-	2	9
14	Практична корекція поведінки	9	-	-	-	-	9
15	Індивідуальна і групова психокорекція	10	-	-	-	-	10
	Разом за семестр	150	12	8	2	2	138
	<i>Форма підсумкового контролю</i>		іспит				

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри педагогіки та психології, протокол № 1 від 28.08.2023 р.

Завідувач кафедри
психології та педагогіки

Вікторія КОРНІЄНКО

1. Тематика семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема. Класифікація психодіагностичних процедур.

Мета: ознайомити здобувачів з основними психодіагностичними методами та процедурами в психології; навчити розрізняти загальні та спеціалізовані психодіагностичні методи; розглянути приклади різних психодіагностичних інструментів та їх сфери застосування; зрозуміти важливість вибору відповідного методу для конкретного завдання або дослідження; усвідомлення етичних аспектів психодіагностики та засобів захисту конфіденційності.

План

1. Підстави класифікації психодіагностичних процедур.
2. Види діагностичних методів.
3. Об'єктивні тести.
4. Стандартизовані самозвіти.
5. Проективні техніки, характерні риси, приклади.
6. Діалогічні (інтерактивні) техніки (бесіди, інтерв'ю, діагностичні ігри), характерні риси, приклади.

2. Тематика практичних занять

Практичне заняття № 1

Тема. Методи практичної психокорекції.

Мета: підготувати здобувачів вищої освіти до використання методів практичної психокорекції (ігротерапія, арттерапія, музикотерапія, бібліотерапія, танцювальна терапія, проективний малюнок, казкотерапія, лялько терапія, психогімнастика) в їхній майбутній професійній діяльності, надаючи їм необхідні знання, навички та усвідомлення етичних аспектів цього важливого аспекту психології.

План

1. Ігротерапія. Загальна характеристика методу. Основні види і форми ігротерапії.
2. Арттерапія. Загальна характеристика методу. Цілі арттерапії. Прийоми арттерапії. Дві форми арттерапії: пасивна й активна. Заняття з арттерапії.
3. Музикотерапія. Психологічні механізми корекційного впливу музикотерапії.
4. Бібліотерапія. Спеціальний корекційний вплив на клієнта за допомогою читання спеціально підібраної літератури. Методика бібліотерапії і бібліотерапевтичної рецептури.
5. Танцювальна терапія. Ціль танцювальної терапії. Основна задача груп танцювальної терапії.
6. Проективний малюнок. Теми, запропоновані для малювання (класифікація С. Кратохвила). Вільне малювання. Комунікативне малювання. Спільне малювання. Додаткове малювання.
7. Утворення історій. Казкотерапія. Можливості роботи з казкою.
8. Лялькотерапія. Гра з лялькою. Виготовлення ляльок. Використання ляльок для відреагування значимих емоційних станів. Варіанти ляльок.
9. Психогімнастика.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психодіагностика та корекція»

Освітній ступінь - магістр

Спеціальність - 053 Психологія

на 2023/2024 навчальний рік

Форма навчання ЗАОЧНА

Обсяг 5 кредитів ЄКТС (150 годин).

Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти

Курс 1

Групи МЗ-ПС-321

Основні нормативні акти

1. [Положення про психологічну службу у системі освіти України](https://wp.nmc-pto.rv.ua/DOK/Poloz_PsSI_2018.pdf) (Наказ МОН України від 22.05.2018 № 509). https://wp.nmc-pto.rv.ua/DOK/Poloz_PsSI_2018.pdf

Підручники:

1. [Бушуєва Т.В.](#) Психодіагностика [Текст]: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ; Ніжин: Видавець Лисенко М. М., 2016. 504 с.
2. Максименко С. Д. Практикум із групової психокорекції: підручник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. 752 с.
3. Практикум із групової психокорекції: підручник / С.Д. Максименко, О.О. Прокоф'єва, О.В. Царькова, О.В. Кочкурова. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2015. 414 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Андрушко Я. С. Психокорекція: навч.-метод. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 212 с. 2.
2. Галян І. М. Психодіагностика: навч. посіб. 2-ге вид., стереотип. К.: Академвидав. Режим доступу <https://westudents.com.ua/knigi/521-psihodagnostika-galyan-m.html>
3. Гузенко В.А. Психологічна діагностика: навчально-методичний посібник / В.А. Гузенко, Ю.В. Тудорцева; Міністерство освіти і науки країни, Одеський національний політехнічний університет. Одеса: Вадим Вікторович Букаєв, 2016. 267 с.
4. Дуткевич, Т. В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога: навч. посіб. Київ: КНТ, 2017. 265 с.
5. Зубрицька-Макота І.В. Психодіагностика: навч.-метод. посібник. Львів :СПОЛОМ, 2015. 346 с.

6. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. посіб. 2-е вид. допов. Суми : «Університетська книга», 2020. 300 с.
7. Любіна Л.А. Психодіагностика: навч. посіб. Чернівці: Яворський Н.С. [вид.], 2018. 276 с.
8. Методи психокорекції та психотерапії. Режим доступу: <http://psychology.univer.kharkov.ua/news2021/NMKDPT/Tereshenko/metodu%20psuhoterapii/UK.pdf>
9. Осіпова А. Загальна психокорекція. Режим доступу: http://psih.pp.ua/p087_%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2002.html
10. Основи психотерапії : навч. посіб / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ; за ред. М. І. Мушкевич. Вид. 3-тє. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с
11. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. / Загальна редакція: Н. Пророк. Київ, 2018. 208 с.
12. Психодіагностика. Психологічний практикум: навч. посіб. / Баклицька О. П., Баклицький І. О., Сірко Р. І., Слободяник В. І. Львів: Сполом, 2015. 464 с.
13. Психодіагностика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С.Корольчука К. 2015, 400 с.
14. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/40695/1/Book_2018_Chala_Psykhodiahnostyka.pdf.

Монографії та інші наукові видання:

1. Берн Е. Ігри, у які грають люди. Режим доступу: <https://knigogo.com.ua/chitati-online/igry-u-yaki-grayut-lyudy/>
2. Вознесенська О. Л., Сидоркіна М.Ю. Арт-терапія у подоланні психічної травми: практичний посібник. К. : Золоті ворота, 2015. 148 с.
3. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. Режим доступу: https://i-cbt.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/KPT-TEXT-1_2-PART.pdf
4. Ільченко І.С. Арт-терапія: навч. посібн. для студ. Режим доступу: <http://chito.in.ua/navchalenij-posibnik-dlya-studentiv-dennoi-ta-zaochnoyi-formi.html>
5. Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/432663.pdf
6. Мершавка В.К. Психодрама: натхнення та техніки. Режим доступу: <https://www.rulit.me/books/psihodrama-vdohnovenie-i-tehnika-download-504963.html>
7. Морено Д. Ввімкни свою внутрішню музику. Музикальна терапія і психодрама. Режим доступу: http://loveread.ec/view_global.php?id=76568

8. Потапова В. Психоаналітична психодрама у роботі з дітьми та підлітками. Режим доступу: https://www.koob.ru/potapova/psihoanalit_psihodrama
9. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: навч.-метод. посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос та ін. / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ "Видавництво «Логос», 2015. 207 с.
10. Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник [Текст] / укладач М.В. Лемак, В.Ю. Петрище. Вид. 2-ге, виправл. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

Інтернет-ресурси:

1. Арт-терапевтичний тренінг самопізнання та рефлексії. Режим доступу: <https://trepsy.net/training/stat.php?stat=5623>
2. Енциклопедія практичної психології. Режим доступу: <http://psychologis.com.ua/>
3. Журнал практичної психології та психоаналізу. Режим доступу: <http://psyjournal.ru/>
4. З досвіду проведення корекційної роботи практичного психолога. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/107251/1/424.pdf>
5. Інформаційна база професійного інструментарію фахівців психологічної служби системи освіти України. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprov-id-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psychologiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/>
6. Консультативна психологія і психотерапія. Режим доступу: <http://psyjournals.ru/mpj/>
7. Офіційний сайт Всеукраїнської психодіагностичної асоціації. <https://vpa.org.ua/>
8. Портал психологічних видань. Режим доступу: <http://psyjournals.ru/index.shtml>
9. Психокорекційна практика. Режим доступу: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/20-3.pdf>
10. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/40695/1/Book_2018_Chala_Psykhodiahnostyka.pdf

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри педагогіки та психології, протокол № 1 від 28.08.2023 р.

**Завідувач кафедри
психології та педагогіки**

Вікторія КОРНІЄНКО